

УКРАЇНА ПАСПОРТ

об'єкта культурної спадщини

Вокзал "Олександрівськ"
(Вокзал „Запоріжжя-2”)

(найменування об'єкта)

вид	тип	категорія обліку
Архітектури та містобудування	Споруда	На державний облік не взято

1. Дата утворення об'єкта:

1904 р.
(помилкова дата побудови --1902 р.)

2. Місце знаходження об'єкта:

м. Запоріжжя, вул. Костянтина Великого, 9.

3. Охоронний № пам'ятки

Охоронний номер не присвоєно.

4. Дати і № рішень, відповідно до яких об'єкт узятий на державний облік та визначено категорію пам'ятки:

На державний облік не взятий.

5. Наявність охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок:

Меморіальна дошка, що засвідчує про перебування в м. Олександрівську Лесі Українки. Гранітна дошка з мідним барельєфним портретом поетеси виготовлена за проектом скульптора Вялого В.П., встановлена на фасаді вокзалу з боку перону 8 жовтня 1995 р. На дошці напис: "9-10 серпня 1907 року/ у місті Олександрівську/ перебувала/ велика українська/ поетеса /Леся Українка".

6. Власник:

Державна власність. Державна адміністрація залізничного транспорту. Придніпровська залізниця. Балансоутримувач - Запорізьке будівельно-монтажне експлуатаційне управління. Начальник управління - Кошолуп В. Є. Тел. 061-720-22-25, 720-32-41.

7. Користувач:

Запорізьке будівельно-монтажне експлуатаційне управління. 69068, м. Запоріжжя, вул. Кругова, 1. Начальник управління - Кошолар В. Є. Тел. 061-720-22-25, 720-32-41.

Окремі приміщення здають в оренду магазинам та кафе.

8. Охоронний договір:

Охоронний договір не укладений.

9. Функціональне використання:

сучасне	первісне	інші (протягом часу існування об'єкта)^
Вокзал	Вокзал	

10. Історичні дані про об'єкт:

15 жовтня 1873 року відбулася важлива подія в житті міста Олександрівська - відкриття залізничної колії Лозова-Олександрівськ з віткою на Катеринослав. Через два роки було завершено будівництво залізничної колії до Севастополя. Відтоді Олександрівськ поступово стає великим залізничним вузлом, значення якого особливо зростає після 1902 року, після побудови другої Катерининської залізниці, що об'єднала Криворізький залізничний та Донецький вугільний басейни. Введення в дію залізниці, а також значне розширення дніпровської гавані і порту в руслі ріки Мокрої Московки сприяли інтенсивному розвитку економіки міста. Різноманітні вантажі, що прибували залізницею до Олександрівська, пізніше переправлялися по Дніпрі до морських портів. Таким чином Олександрівськ перетворився на важливу перевалочну базу.

Будівництво залізниці і вокзалів значно змінило структуру міста і створило передумови для розвитку підприємств будівельної індустрії. Незабаром у місті виникло 17 заводів з виготовлення цегли, низка ковальських підприємств, заводи сільгоспмашин та знарядь, торгово-промислові підприємства, парові млини, серед яких млин Нібура вважався найбільшим на в Європі. Розпочинається будівництво банків та готелів.

Споруда вокзалу збудована у 1904 р. одночасно з будівництвом другої Катерининської залізниці довжиною 581 верста, яка з'єднала станції Довгинцеве і Волноваха. Будівництво проводилося під керівництвом інженера Б. Ріппаса. У 1907-8 рр. побудовано вітку „Олександрівськ - Передаточна" після чого місто стало важливим центром пасажирських і вантажних перевезень з загальною довжиною колій близько 10 тисяч кілометрів.

В період революції 1905 р. територія залізничного вокзалу стала центром збройного повстання робітників. У 1907 р., під час подорожі на південь, Олександрівськ відвідала видатна українська поетеса Леся Українка.

Приміщення вокзалу використовувалися за призначенням до відкриття у 1981 р. нового вокзалу „Запоріжжя-2” Придніпровської залізниці, який було збудовано на місці знесеного пакгауза.

В даний час будинок вокзалу підпорядкований Запорізькій дирекції залізничних перевезень. Будівля вокзалу використовується під різні установи: товарну контору, оперативний пункт міліції, медпункт Частина приміщень здається в оренду двом магазинам і кафе.

**11. Відомості про <div>

Розташування об'єкта і його роль у навколишньому середовищі	У північно-східній частині передреволюційного Олександрівська, практично на його околиці - між північною частиною міста та новозaproектованими кварталами навколо площі Т. Шевченка. У сучасній містобудівній структурі споруда вокзалу органічно пов'язана з іншими пам'ятками, що знаходяться неподалік, такими монументальними будівлями як Будинок жіночої гімназії. Будинок чоловічої гімназії (тепер - корпуси ЗДУ). Розпланувальна структура - регулярна. Доїзд з заходу - вулицями Лепіка та Костянтина Великого.
Ландшафт	Рівнинний, з незначним ухилом рел'єфу від скверу та вул. Лепіка на захід. Перед головним фасадом ростуть дерева листяних порід.
Опис об'єкта	За типологією - станційна будівля. Видовжена вздовж перону залізничної колії споруда, цегляна, з відкритою кладкою на фасадах, з виступаючими об'ємами у південній та північній частинах. Габаритні розміри: 104 x 23 м. Площа забудови - 11646,2 м . Будівельний об'єм - 6328 м . Розпланувальна структура - змішаного типу. В об'ємно-просторовій композиції будівлі головна акцентуюча роль належить чотирьом вежам, завершеним гостроверхими наметами, а також значним виступам допоміжних об'ємів з масивними щипцями-причілками зі сторони вулиці. Від цього вуличний фасад набуває складної конфігурації з багатими формами, об'єднаними декоративними деталями. Це - виділені білим кольором на тлі відкритої вохристої кладки віконні обрамлення, об'єднані спільною тягою; багатопрофільований антаблемент, фігурні фронтончики під наметами та у завершеннях щипців, численні кріповки та заглиблені ніші. Композиція фасаду з боку перону різко контрастує з вистроєм фасаду від міста підкресленою строгістю. Досягнута підпорядкованість єдиній лінії з акцентами двох годинникових веж. Лише на півночі перерваної незначним виступом ризаліту додаткового об'єму. У внутрішньому розплануванні основне функціональне навантаження беруть на себе два зали у північному та південному крилах споруди. В південній частині будинку розташовані службові приміщення, медпункт, кухня і буфет, в центральній - білетний зал, зал для чекання, пошта, довідкове бюро; в північній частині - адміністративні приміщення і камера зберігання. У стильовому відношенні будівля несе риси пізнього історизму та модерну.

Перебудови, втрати й історичні нашарування	Часткова зміна внутрішнього розпланування (2-а пол. XX ст.) - дисгармонійний чинник.
Наявність творів мистецтва та їх опис	В. Вялий. Меморіальна дошка в пам'ять перебування в Олександрівську Лесі Українки. На гранітній плиті представлений профіль поетеси, внизу, під написом - лаврова гілка. У художньому відношенні таблиця композиційно виважена та лаконічна.
Опис території об'єкта	На південь від будівлі вокзалу розташовані допоміжні споруди та тимчасові будки та кіоски. На пероні - телефонні апарати. Перед головним фасадом ростуть дерева листяних порід. Вся територія заасфальтована.
Загальна оцінка технічного стану об'єкта, дата, № акта технічного стану	Фундаменти - бутові, стрічкові. Підвал площею 27,8 м ² . Конструкції - несучі повздовжні і поперечні стіни. Підлога дощата та з мозаїчної плитки. Перекриття - дерев'яні. Покрівля - оцинковане залізо. Загальний технічний стан незадовільний. Акт технічного стану від 20. 09. 2006 виконаний на підставі наказу від 10. 05. 2006 р. за № 482 комісією у складі заступника начальника О. В. Сокола, в. о. головного бухгалтера Л. М. Плис, начальника ВЕ Л. І. Толченникової, інженера ВЕ Т. З. Жукової, будівельного майстра Т. І. Казаченко.
Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання	Водопровід, каналізація, опалення - центральне, від ТЕЦ, електроосвітлення, радіофікація, телефонізація.
Дата і № довідки про майнову цінність об'єкта, найменування організації, яка провела оцінку, вартість в гривнях	Майнова цінність не визначена.

12. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

--

13. Територія об'єкта (пам'ятки):

Площа	7175 м ²
Опис меж території об'єкта	Межами території пам'ятки виступають на заході вул. Костянтина Великого зі сквером на протилежній стороні вулиці, на сході - залізнична колія.

14. Оцінка антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності об'єкта:

Якості об'єкта, завдяки яким він набуває культурної цінності як пам'ятка	Одна з визначних в архітектурному та містобудівному аспектах пам'яток - будівель станційних приміщень - на території України, що цілісно зберегла свій первинний вигляд з поч. XX ст. В історико-культурному плані пам'ятка пов'язана з перебуванням у місті визначного українського класика - Лесі Українки. Пам'ятка підкреслює високий архітектурно-естетичний щабель колишньої головної брами міста - залізничного вокзалу.
--	--

	У науково-дослідницьких пошуках об'єкт є одним з важливих прикладів формування соціо-економічного простору південних міст України.
--	--

15.Зона охорони пам'ятки:

Організація-розробник науково-проектної документації	Державний науково-дослідний інститут історії та теорії архітектури і містобудування. ГАП - Андрущенко В. П. Розробник - Бажанова Т. І.
Дата розроблення науково-проектної документації	Історико-культурний опорний план та зони охорони культурної спадщини м. Запоріжжя. 2003 р.
Дата і номер документа про затвердження науково-проектної документації	Рішення № 4 від 15.09.2004 р. Запорізької міської ради вісімнадцятої сесії четвертого скликання.
Короткий опис меж зон охорони із зазначенням площі кожної зони із зазначенням площі кожної зони	Об'єкт входить до загальної охоронної зони, що практично співпадає з межами історико-культурної заповідної території «Старий Олександрівськ». Охоронна зона проходить на північному заході вулицями Інститутською та Грязнова, на південному заході - вздовж Набережної магістралі, на південному сході - вулицями Кірова та Горького, на північному сході - вздовж залізничної колії, включно з вулицями Залізничною та Костянтина Великого.

16. Наявність науково-дослідної та науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Науково-проектна документація не розроблялася.			

17. Дослідницькі й реставраційні роботи:

Найменування робіт	Рік проведення	Замовник	Виконавець	Підрядна організація
Дослідницькі й реставраційні роботи не проводилися				

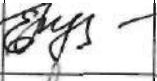
18. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	
Іконографічні матеріали	Фотографії поч. XX ст.
Архівні матеріали	
Бібліографічні матеріали	1. Батырев Б.М. Вокзалы. - Москва, 1988. 2. К 25-летию Екатерининской железной дороги (1884-1909 годы). Типолиитография Екатерининской Ж.д., 1909.- С.7. 3. Краткий обзор возникновения и развития сети Екатерининской железной дороги за 40-летие: 1884-1924. // Весник Екатерининской железной дороги. -1924. -№ 4. -С.22-23.

19. До паспорта додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування	Кількість	Дата виконання	Виконавець
Ситуаційна схема	1	2006	0. Мер'є
Обміри:			
Поперхові плани	1		
Креслення фасадів (у разі потреби)			
Розрізи			
Фотофіксація:			
Фото загального вигляду	5		І.Сьомочкін
Фото фрагментів	2		
Фото деталей			
Фото інтер'єрів			
Інше (меморіальна табличка)	1		

Паспорт склав:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Керівник відділу пам'яткознавства, ін-т „Укрзахід-проектреставрація”	Історик, мистецтвознавець	Сьомочкін І.В.		10.2006.
Заступник директора з наукової роботи, ін-т „Укрзахід-проектреставрація”	Архітектор, кандидат архітектури	Могитич Р. І.		10.2006.
Архітектор відділу пам'яткознавства, ін-т „Укрзахід-проектреставрація”	Архітектор	Мер'є О.В.		10.2006.
Архітектор ПП. «В. Кузьменко»	Архітектор	Кузьменко О.О.		10.2006.
Мистецтвознавець ін-т „Укрзахід-проектреставрація”	Мистецтвознавець	Ошуркевич Л.О.		10.2006.

Керівник органу охорони культурної спадщини

